

Asia: VN/22132/2020

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

- 1. Tavoitteiden asettamiseksi on selonteossa tarkoitus käsitellä toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niiden ennakoitavissa olevia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa? Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa ja perustelkaa enintään viisi selkeää kysymystä. Mikäli mahdollista, sijoittakaa ne teemaotsikoiden alle sopivaksi katsomaanne kohtaan. Teema-alueet on esitelty edellä.**

AKL:n kysymys nro 1:

Kuinka nuorten sukupolvien yhä suurempi tasa-arvotietoisuus vaikuttaa Suomen nykyisen asevelvollisuusmallin uskottavuuteen?

Perustelut:

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan vuosittain tekemän kyselytutkimuksen mukaan Suomen nykyisen asevelvollisuusmallin kannatus on ollut hitaassa, trendinomaisessa laskussa jo useita vuosia. Erityisen paljon kannatus on laskenut nuorimmissa ikäluokissa. Vuonna 2020 toteutetussa kyselyssä vastaajista hieman yli puolet (52 %) oli sitä mieltä, että Suomen puolustusjärjestelmän pitäisi perustua nykyiseen miesten pakolliseen ja naisten vapaaehtoiseen asevelvollisuuteen, kun taas alle 25-vuotiaiden joukossa alle puolet (46 %) ja 25–34-vuotiaiden alle kolmannes vastaajista (30%) tuki nykyjärjestelmää.

Kun enemmistö nuorista ikäryhmistä on kriittisiä nykyistä, sukupuolia eriarvoisesti kohtelevaa järjestelmää kohtaan ja koko väestöstäkin sitä kannattaa enää täpärästi yli puolet, on odotettavissa

että järjestelmän uskottavuus rapautuu lähitulevaisuudessa nopeasti, erityisesti kun asevelvollisuus koskee konkreettisesti juuri nuoria ikäluokkia. Tähän on syytä valmistautua lainsäädännöllä jo etukäteen.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa kunnianhimoisesti tasa-arvoa yhteiskunnassa ja nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka toteutuessaan veisivät Suomea tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnaksi? Huomioikaa, että kysymys on tavoitteista, ei välineistä tai toimenpiteistä. Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa enintään viisi konkreettista, selkeää ja seurattavissa olevaa tavoitetta.

AKL:n tavoite nro 1:

Miehiä sukupuolen perusteella syrjivästä asevelvollisuusmallista on luovuttava säätämällä asepalvelus vapaaehtoiseksi kaikille sukupuoleen katsomatta.

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä? Täsmäntäkää ja perustelkaa, mikäli mahdollista.

-

Sukupuolten oikeudellinen asema

4. Lainsäädäntö on yksi merkittävä sukupuolten tasa-arvopoliittikan väline. Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi? Huomatkaa, että kysymys ei koske ainoastaan tasa-arvolakia.

Sukupuolten tasa-arvon edistämisen näkökulmasta erityisesti asevelvollisuuslaki ja laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta kaipaavat uudistamista. Asevelvollisuuslain 2 § ensimmäinen kohta määrittelee: "Jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta, jollei jäljempänä toisin säädetä." Tämä asettaa miespuoliset Suomen kansalaiset eriarvoiseen asemaan naisten kanssa, joista lain naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 1 §:ssä sanotaan: "Nainen voidaan hakemuksesta ottaa varusmiespalvelusta vastaavaan vapaaehtoiseen asepalvelukseen (asepalvelus) siten kuin tässä laissa säädetään, jos hän palvelukseen astuessaan on: 1) Suomen kansalainen; 2) täyttänyt 18 mutta ei 30 vuotta; sekä 3) terveydeltään ja muilta henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan asepalvelukseen sopiva. Puolustusministeriö määrää vuosittain asepalvelukseen otettavien naisten määrän."

Aseistakieltäytyjäliiton mielestä erillisestä lainsäädännöstä eri sukupuolille on tässä tapauksessa luovuttava ja miehet on vapautettava velvollisuudesta, joka ei lain mukaan naisillekaan kuulu. Velvollisuuden laajentaminen koskemaan kaikkia sukupuolesta riippumatta saattaisi myös täyttää sukupuolisen tasa-arvon määritelmän, mutta pahentaisi nykyjärjestelmän muita, tasa-arvopoliittikan alaan kuulumattomia ongelmia, kuten totaali kieltäytyjien rankaisemiseen liittyviä ihmisoikeusrikkomuksia.

Tämän lausunnon lausuntopyynnön vastausohjeissa pyydetään huomiomaan, että selonteko koskee kaikkien sukupuolten tasa-arvoa. Sen sijaan asevelvollisuuslaki ja laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta eivät millään tavalla huomioi, että sukupuolia on enemmän kuin kaksi. Tällaisenaan lainsäädäntö ei suoraan kerro kuinka asevelvollisuus kohtelee ei-binäärisiä henkilöitä kuten muunsukupuolisia, sukupuolettomia tai intersukupuolisia. Käytännössä kuitenkin lainsäädäntöä sovellettaessa kaikkia sukupuoleen katsomatta kohdellaan henkilötunnuksen määrittelemän sukupuolimerkinnän perusteella joko miehinä tai naisina. Tämä aiheuttaa tasa-arvonäkökulmasta ongelmia paitsi mainituille ei-binäärisille ryhmille, myös transmiehille ja transnaisille, jotka saattavat väärän sukupuolimerkinnän vuoksi tulla kohdelluksi väärälle sukupuolelle luodun lainsäädännön mukaisesti.

Uudistamista kaipaa myös laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Tasa-arvolain suurin ongelmakohta tasa-arvon näkökulmasta on se, ettei sen 9 §:n 2:n kohdan mukaan asevelvollisuuden säätämistä ainoastaan miehille ole pidettävä laissa tarkoitettuna syrjintänä. Tämä kohta näyttäisi olevan ristiriidassa perustuslain 6 §:n 2 momentin kanssa, jonka mukaan ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan ulkoisten ominaisuuksien kuten sukupuolen perusteella ilman hyväksyttävää perustetta. Tasa-arvolain valtiopäiväasiakirjoissa ei ole kuitenkaan esitetty mitään näitä hyväksyttäviä perusteita, miksi asevelvollisuus ei olisi sukupuolista syrjintää.

Asevelvollisuuden sukupuolisen syrjivyyden kieltäminen tasa-arvolaisissa on ongelma, sillä se estää tasa-arvoviranomaisia puuttumasta asevelvollisuuslainsäädännön tasa-arvo-ongelmiin. Tasa-arvolain uudistaminen tältä osin olisi olennaista myös siksi, että perustuslakivaliokunnan lausunnossa 9/2007 linjataan, että asevelvollisuuden sukupuolisidonnaisuus on merkityksellistä perustuslain syrjintäkiellon kannalta. Mahdollisia hyväksyttäviä perusteita vain miehiä koskevalle asevelvollisuudelle pohtiessa on hyvä huomata, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen muissa asioissa antamien päätösten perusteella pelkät perinteet eivät ole hyväksyttävä perustelu erilaiselle kohtelulle (Esim EIT:n ratkaisut 17484/15 kohta 46; 60367/08 ja 961/11 kohta 78 sekä 30078/06, kohta 127).

5. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista sukupuolen ja jonkin muun ominaisuuden perusteella. Se voi olla myös rakenteellista. Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

-

Muut huomiot

6. Muuta mahdollisesti huomioitavaa selonteon valmistelussa?

-

Raninen Kaj
Aseistakieltäytyjäliitto ry